

- С.М. Канишевский; под общ. ред. Р.Т. Раевского. – О. : Наука и техника, 2008. – 556 с.
6. Сухоруков А.Г. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков / А.Г.Сухоруков. – М. : Медицина, 1991. – 272 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Карпов Олександр Олексійович – старший викладач кафедри загальноінженерних дисциплін Стахановського навчально-наукового інституту гірничих та освітніх технологій Української інженерно-педагогічної академії.

Надійшла до друку 14.12.2012 р.

УДК 378.147:17.022

Ігор Ковровський

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті аналізується багаторівнева система підготовки вчителів до викладання курсів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх школах України.

Ключові слова: духовно-моральні цінності, курси духовно-морального спрямування, загальноосвітній навчальний заклад, професійна підготовка вчителів, професійні якості вчителя.

В статье анализируется многоуровневая система подготовки учителей к преподаванию курсов духовно-нравственной направленности в общеобразовательных школах Украины.

Ключевые слова: духовно-нравственные ценности, курсы духовно-морального содержания, общеобразовательное учебное заведение, профессиональная подготовка учителей, профессиональные качества учителя.

The article analyzes the multilevel system of training teachers to teach courses of spiritual and moral subjects in secondary schools in Ukraine.

Key words: spiritual and moral values, courses of spiritual and moral guidance, secondary education, professional teacher training, professional qualities of teachers.

Постановка проблеми. У процесі формування і розвитку особистості особлива роль належить педагогічному впливу на її цілісну сутність, у якій духовне домінує і є основою для розвитку всіх інших рис особистості. У цьому контексті сенс освіти полягає у сприянні духовному становленню особистості, яка розвивається, побудові нею гармонійних стосунків зі світом та іншими людьми, природою, розвитку її самосвідомості. Освіта орієнтована на формування і виховання людини як суб'єкта власної життєдіяльності, а значить вона призначена для відтворення духовності і раціональних форм свідомості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варіативним аспектам виховання духовності присвячено праці вітчизняних науковців XIX – початку XX ст.: М. Драгоманова, М. Грушевського, І. Франка, П. Юркевича, С. Русової, І. Огієнка, П. Чубинського, В. Антоновича, О. Потебні, Г. Ващенко. Особливості впливу релігії на сучасну педагогічну теорію та практику, шляхи відродження морально-релігійного виховання в Україні, генезис ідей свободи та гуманізму в освіті, персоніфіковане вивчення духовної педагогіки розглядаються в працях А. Богуш, Л. Генік, Т. Ільїної, О. Каневської, Т. Саннікової, О. Хорошайло. Визначенню та аналізу пріоритетних тенденцій та проблем розвитку теорії і практики виховання молоді на

засадах православної моралі в Україні присвячено докторську дисертацію Т. Тхоржевської.

Метою написання статті є теоретичний аналіз професійної підготовки фахівців для викладання курсів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу. Система підготовки спеціалістів для викладання курсів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах ґрунтується на положеннях Закону України «Про загальну середню освіту». Концептуальні засади предметів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах визначають, що «згідно із Законом України про «Загальну середню освіту» предмет духовно-морального спрямування може викладатися вчителями загальноосвітніх навчальних закладів, які пройшли відповідну педагогічну підготовку у вищих навчальних закладах [4]». Так, обидва документи засвідчують, що викладання курсів духовно-морального спрямування повинно проводитися спеціалістами-педагогами, які здобули відповідну фахову підготовку.

Від доручення такого курсу, зокрема християнської етики, педагогам з низькою кваліфікацією застерігає О. Гентош, справедливо зазначаючи, що «навчати дітей має не будь-хто, біолог чи математик, якого «довантажують годинами», а людина з ґрунтовними знаннями, до того ж «особлива», що має в серці іскру Божу. В іншому разі відбувається профанація релігійного предмета [2] ».

Важливим для вчителя християнської етики є те, щоб він став своєрідним живим прикладом і носієм високих етичних і моральних якостей. Такий підхід до підбору кадрів є ключовим завданням у системі навчально-виховної роботи школи в умовах національного і духовного відродження [6, с. 7].

Спостереження за спробами організації курсів духовно-морального спрямування переконують у тому, що навчання цього курсу повинно будуватися, як і будь-який базовий предмет, відповідно до вікових особливостей учнів, що вимагає зокрема більш ретельної методичної підготовки. Тож професійна педагогічна підготовленість учителя і любов до дітей є не менш значущими факторами для успішного викладання курсу, ніж релігієзнавча чи богословська освіта.

Досвід виховання духовно-моральних цінностей учнів на основі курсів духовно-морального спрямування, зокрема «Християнської етики», підтверджує, що ефективність курсу залежить від того, як учитель розглядає історичні факти і явища культури, працює зі спеціальною літературою, наочністю, намагається викликати інтерес до питань, що вивчаються, учить аналізувати події, знаходити особливості, порівнювати факти, робити висновки, порівнювати їх з іншими і перевіряти. Тому продуктивність виховання духовно-моральних цінностей учнів залежить від багатьох факторів, основними серед яких є не лише забезпечення учителів відповідною навчально-методичною літературою і дидактичним матеріалом для викладання курсів духовно-морального спрямування, а і якість професійної підготовки вчителів та їхні особистісні якості (як педагога, людини і християнина).

Система професійної підготовки спеціалістів до виховання в учнів духовно-моральних цінностей побудована на положеннях концептуальних засад про те, що навчально-методичне забезпечення курсу здійснюється у співпраці із Церквами та релігійними об'єднаннями [4]. Власне, це і створює відповідні передумови для підготовки спеціалістів у державних педагогічних вищих навчальних закладах. У сучасності професійна підготовка вчителів курсів духовно-морального спрямування має різні форми своєї організації. Розглянемо більш детально кожну з них.

Підготовка педагогів на проблемно-тематичних курсах є однією з основних і досить традиційних форм підготовки спеціалістів. Такі курси організовуються при обласних інститутах післядипломної освіти. Метою їх проведення є підготовка вчителів до викладання курсу духовно-морального в загальноосвітній школі. До завдань такої курсової підготовки слухачів ми відносимо:

- соціально-гуманітарну підготовку, що передбачає ознайомлення із сучасним станом гуманітарної сфери України й регіону; з нормативно-правовим забезпеченням освіти та

правовою базою викладання предметів духовно-морального спрямування; з актуальними питаннями безпеки життєдіяльності дитини;

- психолого-педагогічну підготовку, метою якої є здобуття слухачами знань про індивідуальні, вікові та фізіологічні особливості учнів, формування вміння враховувати їх у навчально-виховному процесі, опанування формами і методами роботи з батьками;

- педагогічно-інноваційну підготовку, що передбачає ознайомлення із сучасними інноваційними технологіями навчання, методикою та методологією викладання курсу «Біблійна історія та християнська етика»;

- фахову підготовку, що знайомить слухачів із першоджерелами християнства, його глибинною сутністю, особливостями християнського духовного життя та виховання, зі світовими релігіями та іншими релігійними угрупованнями.

Очевидним недоліком такої підготовки є досить короткий термін курсів. І практично всі слухачі курсів при вихідному анкетуванні висловлюють бажання продовжити термін і частоту їх проведення. Тож великого значення для фахової освіти викладача курсів духовно-морального спрямування набуває організація післякурсowego навчання. Її необхідність обумовлюється потребою вчителів у системному поповненні й удосконаленні знань і умінь викладання цих курсів в загальноосвітній школі.

Справедливою, на нашу думку, є позиція Н. Клокар, яка зазначає, що курси підвищення кваліфікації і заходи міжкурсowego періоду повинні гнучко поєднувати теоретичний та практичний блоки питань, оскільки ґрунтовні теоретичні знання є основоположними і сприяють кращому засвоєнню базових знань, виробленню практичних навичок та вмінь [3, с. 10].

Зрозуміло, що практичний аспект організації викладання предмету духовно-морального спрямування та контролю за цим процесом реалізується, насамперед, на місцевому рівні. Тому, у цьому зв'язку, нами вбачається за необхідне: створення районних методичних об'єднань учителів курсів духовно-морального спрямування; створення районних методичних центрів з питань викладання курсів; створення вертикальної організаційно-управлінської структури для оперативного контролю за викладанням; співпраця районних відділів освіти і Церкви (у тому числі укладання угод про співпрацю). Така організація роботи, як свідчить практика, дійсно приносить позитивні результати.

Наступною складовою системи підготовки спеціалістів до виховання в учнів духовно-моральних цінностей є запровадження відповідних навчальних курсів для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Розглянемо на прикладі впровадження курсу «Біблійна історія та християнська етика з методикою викладання».

Факультативний курс «Біблійна історія та християнська етика з методикою викладання» для студентів педагогічних навчальних закладів є одним із нових починань у сфері підготовки спеціалістів для викладання християнської етики в загальноосвітніх навчальних закладах. Починаючи з 2006-2007 навчального року, такий напрям співпраці Церкви і Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів був започаткований на базі Білоцерківського гуманітарно-педагогічного коледжу при вказаному інституті.

Актуальність вивчення курсу «Біблійна історія та християнська етика з методикою викладання» у вищому педагогічному навчальному закладі I-II рівнів акредитації зумовлена нагальною соціально-педагогічною потребою оновлення змісту соціально-гуманітарної освіти, розвитку виховних функцій світської школи в нових соціокультурних умовах. Ця потреба проявляється в практиці інтеграції знань з біблійної історії та християнської етики і культури в зміст навчально-виховної діяльності освітніх закладів, який поширюється у різних регіонах України. Це свідчить про тенденції відновлення духовно-моральних основ навчання і виховання дітей та молоді в нашій країні.

Програма курсу «Біблійна історія та християнська етика з методикою викладання» складена з урахуванням концептуальних засад та Програми факультативного курсу для учнів 1-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів «Біблійна історія та християнська етика».

Залучення студентів – майбутніх учителів – до духовно-моральних цінностей і культури християнської релігії як невід'ємної частини національної культури у вищому педагогічному

навчальному закладі I-II рівнів акредитації виступає важливою складовою професійного становлення особистості майбутнього педагога, оскільки виховання поваги до прав і свобод громадянина, любові до природи, Батьківщини, сім'ї сьогодні є одним із першочергових у системі завдань загальної освіти.

Відповідно до основних цілей навчально-виховної роботи в державних навчальних закладах вивчення курсу «Біблійна історія та християнська етика з методикою викладання» спрямоване на досягнення таких цілей: ознайомлення студентів з Біблією, із заповідями Божими як нормою життя; здобуття знань про християнську релігію як світоглядну сферу культури, що необхідна для особистісної самоідентифікації та формування світогляду особистості; формування культурологічної компетентності щодо знань про традиційну релігійну культуру України в історичній ретроспективі і в сучасності; здобуття знань про християнську етику, що охоплює духовну і матеріальну культуру: теологію, мистецтво, філологію, історію, соціологію, педагогіку, психологію та ін.; оволодіння методикою викладання курсу «Біблійна історія та християнська етика» в загальноосвітньому навчальному закладі.

Досягнення вказаних цілей підпорядковується основній меті запровадження курсу «Біблійна історія та християнська етика з методикою викладання» – підготовці спеціалістів до викладання відповідного предмета духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах.

Серед основних завдань вивчення курсу вважаємо за необхідне акцентувати увагу на таких: розкриття значення створення людини і світу, гріхопадіння людини, спасіння; ознайомлення з історією прийняття та поширення християнства; обґрунтування суті та завдань християнської етики; формування особистості і шляхи її удосконалення; вивчення основ формування християнської сім'ї, святості і непорушності християнського шлюбу, здорового суспільства та менталітету нації; розкриття значення християнських традицій і свят як елементів української історії та культури, особливостей християнських культурних традицій храмової архітектури, музики, піснеспівів, іконопису, дзвонів мистецтва; оволодіння теорією і практикою навчально-виховної діяльності в процесі вивчення курсу «Біблійна історія та християнська етика» у загальноосвітній школі I ступеня.

Ми переконані, що реалізація зазначених завдань сприятиме розв'язанню існуючих на цей час суперечностей між вимогами суспільства до духовно-морального виховання учнів і рівнем підготовленості до нього педагогів, а також дозволить скорегувати процес підготовки майбутніх учителів до формування в учнів духовно-моральної культури.

У результаті засвоєння змісту курсу, який уключає розділи «Історичні, правові та організаційні засади викладання курсу морально-духовного спрямування у середніх загальноосвітніх навчальних закладах», «Біблійна історія», «Історія християнства», «Християнська етика і культура», «Методика підготовки і проведення занять у загальноосвітньому навчальному закладі», на нашу думку, студенти оволодіють теоретичними знаннями відповідної тематики і методичними вміннями організації педагогічного процесу, які і складають основу готовності майбутніх учителів до професійної діяльності (до викладання курсів духовно-морального спрямування зокрема).

Ще однією з форм підготовки спеціалістів для викладання курсів духовно-морального спрямування може стати *навчання* в педагогічних навчальних закладах осіб, які здобули духовну освіту, в тому числі священнослужителів. Підготовка священнослужителів і світських осіб, які мають духовну освіту, до педагогічної діяльності на базі державних педагогічних вищих навчальних закладів може бути реальною альтернативою проблемно-тематичним курсам із християнської етики, оскільки їхня богословська освіта, здобута в релігійних навчальних закладах, значно ґрунтовніша, ніж та, що дається на двотижневих курсах. Така форма підготовки викладачів реалізується на базі Білоцерківського гуманітарно-педагогічного коледжу при Київському обласному інституті післядипломної освіти педагогічних кадрів, де, згідно з угодою між Управлінням духовної освіти Білоцерківської єпархії Української Православної Церкви та вказаним коледжем, протягом останнього часу мають змогу здобути педагогічну освіту священнослужителі єпархії та інші особи, рекомендовані до навчання керівництвом

епархії.

До однієї з ефективних, на нашу думку, інноваційних форм навчання та підвищення кваліфікації вчителів курсів духовно-морального спрямування належить створення обласного опорного закладу освіти з питань духовно-морального виховання учнів, до завдань якого належить, у тому числі, і презентація та поширення результатів діяльності освітнього закладу за визначеною тематикою. Так, згідно з Положенням, обласний опорний заклад освіти є «взірцевим (передовим) навчальним закладом щодо організації освітнього процесу з обраної проблеми, апробації та впровадження інноваційних технологій, розробки науково-методичного та навчально-методичного забезпечення реалізації педагогічних ідей (культурно-освітніх ініціатив), базою для підвищення кваліфікації педагогічних працівників [5, с. 9]».

Набуття такого статусу для школи, з одного боку, означає визнання значущості набутого досвіду з визначеної проблеми і високої результативності навчально-виховного процесу. З іншого боку, це накладає значні зобов'язання, пов'язані з обміном інформацією про наукові і практичні досягнення закладу освіти, пошуком ефективних форм і методів роботи, розробкою і презентацією наукової та навчально-методичної літератури тощо. Одночасно робота такого обласного опорного закладу освіти дає можливість своїм слухачам пройти курсову перепідготовку, тобто діє як альтернативна форма підвищення кваліфікації.

Згідно з планом роботи обласного опорного закладу освіти (ООЗО), провідною ідеєю його діяльності є: розробка, апробація та поширення матеріалів до курсу духовно-морального спрямування у загальноосвітній школі; створення умов для усвідомлення і засвоєння учнями духовно-моральних цінностей, норм християнської моралі з метою їх практичного застосування і формування власної світоглядної позиції.

Ця ідея реалізується через основні напрями і зміст діяльності ООЗО, до яких варто віднести: вивчення, узагальнення і впровадження в навчально-виховний процес педагогічного досвіду та наукових розробок з проблеми викладання курсів духовно-морального спрямування; організація роботи з апробації педагогічних технологій та навчальної літератури; проведення консультацій та організація співпраці педагогічних працівників області, які працюють у визначеній галузі; проведення занять зі слухачами ООЗО: лекції, семінари, практичні заняття, моделювання уроків, круглі столи з обміну досвідом, зустрічі з учителями й учнями тощо; проведення занять і позакласних заходів з християнської етики; підготовка до друку навчально-методичних посібників; проведення керівниками і вчителями ООЗО навчальних занять на авторських проблемно-тематичних курсах для викладачів курсів духовно-морального спрямування; організація самостійної роботи слухачів ООЗО та надання їм методичної допомоги; створення науково-методичного центру з проблеми викладання курсів духовно-морального спрямування у навчальних закладах.

Наступною важливою складовою системи підготовки спеціалістів з викладання курсів духовно-морального спрямування могло б стати відкриття у державних педагогічних вищих навчальних закладах факультетів (груп при факультетах, відділень) духовного спрямування чи створення й ліцензування на державному рівні відповідних вищих навчальних закладів. Проте варто зауважити, що відкриття таких спеціальностей відноситься виключно до прерогативи державних органів управління освітою, які до цього часу не зробили помітних кроків у цьому напрямі.

Зазначимо, що сьогодні освітньою громадськістю ведеться активна робота з пошуків шляхів вирішення такої проблеми. Дослідження засвідчило, що на сьогодні в педагогічних вищих навчальних закладах підготовка студентів безпосередньо для викладання курсів духовно-морального спрямування не ведеться. Проте цінним для нашої роботи став досвід підготовки студентів освітнього рівня «бакалавр» спеціальності «Релігієзнавство» у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, які, як довело дослідження, опановують належним рівнем і обсягом необхідних знань, умінь і навичок для читання цих курсів.

Для нашого дослідження важливим було проаналізувати зміст циклу професійно орієнтованої підготовки, який складається з ряду підциклів: професійно-педагогічна підготовка; професійна науково-предметна підготовка; дисципліни за вибором університету. Таке

структурування робочого плану, на нашу думку, забезпечує комплексний підхід до проблеми підготовки вчителя-релігієзнавця.

Аргументуємо свою позицію. По-перше, зміст професійно-педагогічної підготовки, яка передбачає формування системи педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних майбутньому вчителю в його професійній діяльності, детермінований усвідомленням того, що сучасний вчитель повинен мати цілісний науковий світогляд, по суті власну філософію освіти, яка має слугувати йому базою для поглибленого розуміння призначення педагогічної діяльності, надавати їй особистісного сенсу, розкривати його індивідуальність як професіонала.

Зазначимо, що у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів особливе місце посідає навчальний предмет «Педагогіка», який має забезпечити теоретико-практичну підготовку до самостійної педагогічної діяльності. У курсі розглядаються такі питання: науково-педагогічні знання як теоретико-методичний фундамент практичної діяльності педагога; виховання як взаємодія загальнолюдського, конкретно-історичного і національного компонентів культури у процесі становлення особистості; освіта як основа загальної культури індивіда; навчання як безперервний і цілісний процес розвитку особи; цілісність навчально-виховного процесу в освітніх установах; взаємодія школи, сім'ї, установ додаткової освіти у вихованні дітей; зв'язок вивчення педагогічної науки з практикою виховання, освіти і навчання та ін. Окреслена проблематика служить фундаментом для формування особливого професійного світобачення майбутнього вчителя і допомагає у виконанні передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою функцій та у прийнятті грамотних професійних рішень.

Вивчення курсу «Історії педагогіки» спрямовується на забезпечення розуміння студентами зв'язку педагогічних явищ із суспільно-культурними відносинами епохи і країни, виробляє історичну перспективу, дозволяє глибше, критичніше і більш всебічно оцінити стан освітніх і педагогічних систем і прагнень сучасності, сприяє отриманню достовірних наукових знань про закономірності розвитку різних педагогічних явищ і трансформацію різних педагогічних теорій, обумовлених цими явищами, розкриттю з наукових позицій причин якісних змін у розвитку педагогіки; визначенню шляхів, якими йшов процес формування нового теоретичного змісту педагогічної науки (генезис прогресивних начал педагогічної теорії).

Ознайомленню з основними елементами педагогічної творчості, інноваційними педагогічними технологіями, формуванню комунікативної компетенції, потребі професійно займатися самовихованням, самовдосконалюватися сприяє інтегрований курс «Педагогічна творчість». Мета курсу в сучасних соціокультурних умовах – узагальнення і синтез педагогічних знань та практичних умінь із педагогіки, фахових методик у процесі підготовки до педагогічної практики, формування уявлень про цілісний гуманістичний і творчий характер педагогічної діяльності, розвиток креативних педагогічних здібностей.

Проведений аналіз змісту педагогічних дисциплін засвідчує, що вони виступають засобом професійної підготовки, у процесі якої студенти мають сформувати своє професійне «Я», оволодіти узагальненими на високому рівні знаннями, уміннями, розвинути здатність до творчого мислення, підвищити загальну культуру.

По-друге, дисципліни професійно-педагогічної та професійної науково-предметної підготовки доповнюються варіативною складовою робочого плану, яка і включає курси релігієзнавчого змісту як дисципліни за вибором університету. Серед них: «Вступ до релігієзнавства», «Історія релігій», «Географія релігій», «Релігійна етика та аксіологія», «Порівняльне релігієзнавство», «Християнство в історії та культурі України», «Релігієзнавча думка в Україні», «Релігійна культурологія», «Філософія релігії» та ін.

Метою вивчення даних курсів є ознайомлення студентів з основними положеннями релігієзнавчої думки в Україні, а також формування умінь аналізувати процеси, що відбуваються у релігійному житті світу та України, визначати вплив релігії на різні сфери суспільного життя, уміти використовувати набуті знання у світоглядному вихованні молоді. Зауважимо, що у контексті підготовки студентів-майбутніх педагогів до викладання курсів духовно-морального спрямування, зокрема «Християнської етики», акцент у навчальних програмах зроблено на ознайомленні їх із ключовими ідеями та проблемами становлення і розвитку християнства в

Україні; з різними концепціями прийняття християнства на українських землях, із системою його ціннісних орієнтацій.

У розрізі проблеми формування у майбутніх педагогів готовності до виховання в учнів духовно-моральних цінностей доцільним і науково виправданим, на наш погляд, є вивчення студентами-релігієзнавцями паралельно із зазначеними курсами курсів «Релігійна етика та аксіологія» і «Етика». Метою викладання курсу «Релігійна етика та аксіологія» є залучення студентів до самостійних наукових досліджень феномена релігійної етики та аксіології як компонентів духовної культури особистості, аналізу їх внеску у світовий культурний процес, курсу «Етика» – ознайомлення з основними категоріями моральної свідомості, формування уявлень про сутність та історичні види моралі, прилучення до проблематики морального вибору.

У результаті вивчення таких курсів студент повинен уміти аналізувати зміст феномена моральної культури людства, застосовувати категорії моралі, аналізувати світоглядний зміст конкретних релігійно-етичних учень, ціннісні орієнтації діючих в Україні релігій, передусім християнства.

Висновки. Отже, проведений нами аналіз комплексу програм відповідної спеціальності дає підстави стверджувати, що у результаті фахової підготовки студенти опановують тією системою знань і умінь, яка дозволяє їм на належному рівні викладати предмети духовно-морального спрямування у загальноосвітніх школах.

Таким чином, чітко оформляється існуюча на сьогодні багатоаспектна система підготовки вчителів до викладання курсів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах, яка охоплює різні рівні і види професійної діяльності, здійснюваної на основі розробленого навчально-методичного забезпечення відповідно до державних нормативних документів. Проведене дослідження дає змогу виділити у цій системі такі форми підготовки викладачів: підготовка педагогів на проблемно-тематичних курсах при інституті післядипломної освіти педагогічних кадрів; запровадження факультативних курсів для студентів державних педагогічних вищих навчальних закладів; організація післякурсної освіти педагогічних кадрів та оптимальної системи контролю; здобуття педагогічної освіти особами, які мають духовну освіту (у тому числі священнослужителі); створення обласного опорного навчального закладу з питань духовно-морального виховання учнів; відкриття у державних педагогічних вищих навчальних закладах факультетів (груп при факультетах, відділень) духовного спрямування; підготовка студентів-релігієзнавців.

Продуктивність виховання духовно-моральних цінностей учнів залежить від багатьох факторів, основними серед яких є якість професійної підготовки вчителів і їхні особистісні якості як педагога, людини і християнина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневський О. Концепція демократизації українського виховання / О. Вишневський // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні : Педагогічні концепції. – К. : Школяр, 1997. – С. 78-122.
2. Гентош О. Християнська етика – необхідність чи камінь спотикання [Електронний ресурс] / Оксана Гентош. – Режим доступу : <http://www.slovoprosvity.com.ua/modules.php?name=News&file=article&sid=3568> – Заголовок з екрана.
3. Клокар Н.І. Управління обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти : Теорія і практика : науково-методичний посібник / Наталія Іванівна Клокар. – К. : Міленіум, 2004. – 218 с.
4. Концептуальні засади предмета духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах (курси «Етика», «Основи християнської етики», «Основи релігійної етики») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pleyady.kiev.ua/index.php?go=Pages&file=print&id=103> – Заголовок з екрана.
5. Обласні опорні заклади освіти : Інформаційно-методичний вісник. – Випуск 1 / автори-упорядники : Н.І. Клокар, Є.М. Бачинська, М.П. Гончарук. – Біла Церква : КОІПОП, 2006.

– 80 с.

6. Християнська етика : методичний посібник. 1-11 класи. – Видання друге, доопрацьоване. – Львів : Монастир монахів Студійського уставу, Видавничий відділ «Свічадо», 1998. – 158 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ковровський Ігор Григорович – здобувач кафедри педагогіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Надійшла до друку 18.12.2012 р.

УДК 378.147: 78

Лариса Кожевнікова

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Стаття присвячена проблемі формування комунікативних навичок у майбутніх учителів музики. Виокремлено комунікативну функцію музичного твору, який є предметом і засобом спілкування.

Ключові слова: комунікація, музичне спілкування, комунікативні навички, музичний твір.

Статья посвящена проблеме формирования коммуникативных навыков в будущих учителей музыки. Выделено коммуникативную функцию музыкального произведения, которое является предметом и средством общения.

Ключевые слова: коммуникация, музыкальное общение, коммуникативные навыки, музыкальное произведение.

The article is dedicated to problem of forming of communicative habits wich is the solid component of profession preparation of future musical teaches. The communicative function of musical association is accentuated.

Key words: communicative, musical association, communicative habits, musical play.

Постановка проблеми. В умовах сучасного інформаційного та полікультурного простору більш пильної уваги потребує вивчення потреб людини та факторів її формування у контексті культури. Музичне мистецтво є тим специфічним феноменом, який гармонійно поєднує почуття й емоції, знання й вміння людини.

Багатогранний вплив музичного мистецтва на особистість робить особливо актуальною проблему спілкування індивіда з музикою, виносячи на передній план залучення його до найкращих зразків світового музичного мистецтва

В умовах інформаційної надмірності, різнобарв'я музично-культурних альтернатив, загострення проблеми вибору об'єкта естетичної потреби особливого значення набуває вчитель музики. Саме він здатний залучити підростаюче покоління до справжніх надбань музичного мистецтва.

Вирішення вагомих педагогічних, просвітницьких завдань щодо формування музичної культури, виховання широкого кола майбутніх шанувальників мистецтва, особливо серед початківців, потребує відповідної підготовки майбутніх фахівців, які повинні стимулювати вихованців до пошуку нових шляхів пізнання, до розкриття власного творчого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Спілкування як художню категорію розглядали Л. Виготський, Є. Назайкінський, Г. Тарасов та інші. Проблемі художньо-